

TRIDESET GODINA POSLIJE ... GDJE SMO DANAS?

LADA DRAŽIN TRBULJAK □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

1 Na inicijativu šireg kruga ustanova kao rezultat konkretnih potreba za informacijama iz muzejske službi svijetu i kod nas - izdaje Muzejski dokumentacioni centar (MDC), vidi: Bauer, Antun. *Uvodna riječ* // Bilten Informatica museologica, 1 (1970.), str.1.

2 U Jugoslaviji nema ni jednog lista koji bi pružao ove informacije unatoč potrebe svakog pojedinog muzeja da na bazi komparacija i djelovanja drugih usmjeri svoj rad. Vidi: Bauer, Antun. *Uvodna riječ* // Bilten Informatica museologica, 1 (1970.), str.1.

3 Zadatak Biltena je - informiranje muzejskih ustanova i muzejskih radnika o međunarodnim zbivanjima koja su vezana za muzeje, o zbivanjima i aktivnostima u muzejima u zemlji, o stručnoj i naučnoj muzeološkoj literaturi domaćoj i stranoj. Vidi: Bauer, Antun. *Uvodna riječ* // Bilten Informatica museologica, 1 (1970.), str.1.

4 U Matičnoj knjizi radnika MDC-a vode se podaci da su 1968. godine zaposleni Antun Bauer i Mira Heim.

5 Promjena imena publikacije obrazložena je činjenicom: *Sadržaj časopisa premašio je sadržaj uobičajenih "Biltena". Osim toga i odnos prema časopisu pod naslovom "Bilten" već unaprijed degradira njegovu vrijednost i deklarira ga u red informativnih Biltena sekundarnog karaktera i značenja. Ovogodišnji brojevi Biltena i po sadržaju i po tehničkoj opremi daju nam opravdanje za ovu korekturu naslova.* Vidi: Informatica Museologica 21 (1973.)

Trideset godina neprekinutog izlaženja sigurno je dug "životni put" jednog muzeološkog časopisa. Možda je i ovo prilika da se prisjetimo kako je sve počelo i pojednostavljeno kažemo nešto o željama i nastojanjima koji su pratili i prate izlaženje ovoga časopisa.

KRATKA POVIJEST IZLAŽENJA I UREĐIVAČKIH

KONCEPCIJA. Prvi broj Biltena Informatica museologica pojavio se u veljači 1970. godine u izdanju tada Muzejskog dokumentacionog centra. Ime glavnog i odgovornog urednika dr. Antuna Bauera nije bilo zabilježeno i pojavilo se tek u šestom broju koji je izišao sljedeće, 1971. godine. Tada se pojavio i podatak da Bilten uređuje: Radna zajednica.

Već na prvoj stranici prvog broja nalazimo odgovore na važna pitanja kao što su: Koji je bio povod za pokretanje BIM-a?¹; Koje su bile okolnosti u kojima je pokrenut časopis?²; Koji je bio "zadatak" BIM-a?³

Važno je naglasiti da od samog početka Bilten Informatica museologica nije bio zamišljen kao glasilo Muzejskog dokumentacijskog centra. Pa ipak, rekla bih da dr. Antun Bauer ovim skromnim izdanjem objavljuje i neke od programskih smjernica MDC-a u odnosu na širu muzejsku zajednicu:

- praćenje rada muzeja sa željom da objedini i koordinira informativnu službu za sve muzeje u SFRJ
- orijentacija prema muzeološkim temama koje pratimo sve do danas
- pokretanje inicijativa za pomoć muzejima u rješavanju različitih stručnih problema - pomoć pri izradi muzeoloških elaborata, pravnoj problematici i dr.
- daljnje obrazovanje muzealaca, npr. MDC se danas pojavljuje kao organizator stručnih kustoskih ispita
- poticanje izdavačke djelatnosti kao jednog od segmenta stručne djelatnosti MDC-a - pojedine rubrike Biltena prerast će i izdvojiti će se u posebne stalne publikacije u izdanju MDC-a (*Izvešća zagrebačkih muzeja* koja se objavljuju od 1994. godine i *Izvešća hrvatskih muzeja* od 2000. godine, *Prinove knjižnice MDC-a* 1993.)
- upućenost na suradnju s ICOM-om te praćenje ne samo domaće već i svjetske muzeološke scene i literature.

Kada je objavljen prvi broj *Biltena Informatica museologica* Muzejski dokumentacijski centar je iza sebe imao petnaestak respektabilnih godina postojanja i iskustvo u objavljivanju časopisa *Muzeologija*. Premda će nam široki raspon potaknutih aktivnosti, tema, skupljenih informacija možda stvarati krivi dojam da je riječ o ustanovi u kojoj je radila grupa ljudi, podsjetili bismo da je to razdoblje u kojem su u MDC-u bile zaposlene samo dvije osobe.⁴ Dr. Antun Bauer nije bio samo glavni urednik nego gotovo i jedini autor. Sve do desetoga broja tek povremeno nailazimo na tekstove drugih autora.

Prvi broj je sadržavao samo 12 stranica i u početku nije imao korica. Povezivanjem grupe podataka ili kratkih tekstova u tematske cjeline oblikovane su rubrike. Planirano je da ih bude pet (1. *Najznačajniji evropski međunarodni muzeološki seminari, simpoziji*; 2. *Informacije iz muzeja, galerija i zbirki (SFRJ)*; 3. *Glavni stručni muzeološki časopisi u biblioteci MDC-a*; 4. *Informacije iz Muzejskog dokumentacionog centra*; 5. *Vijesti postdiplomskog studija Muzeologije na Sveučilištu u Zagrebu*), ali to često nije poštovano. Promjena naziva publikacije uslijedila je 1973. godine u *Informatica Museologica*.⁵

Te prve brojeve možemo jednostavno opisati - tipkani strojem za pisanje na grubom žućkastom papiru, ručno umnožavani tehnikom šapirografiranja, uvezivani klanjanjem zatim ručno ukoričeni s naslovnicom plave boje. Skromno i - danas bismo ustvrdili - jeftino, ali u cijelosti rađeno unutar MDC-a. Poteškoće oko financiranja pratile su časopis od prvog broja. U trećem broju se pojavljuje kratka informacija, kojom se mole pretplatnici da uplate pretplatu jer se očito tako priskrbuju sredstva značajna za objavljivanje broja. Četvrti broj *Biltena* izlazi u znatno većem opsegu što je bilo moguće isključivo uz pomoć nekoliko muzeja - broj je financiran dijelom zahvaljujući novčanoj pomoći Gradskog muzeja u Vukovaru. Pa ipak, časopis je vrlo redovito izlazio i to vjerujemo prije svega zahvaljujući velikom trudu i angažmanu njegova glavnog urednika. Već u prvom broju najavljeno je da će časopis izlaziti 4 do 5 puta godišnje: od 1970. - 1973. izlazi pet puta godišnje, a od 1974. - 1976. godine šest puta.

Od kraja sedamdesetih do kraja devedesetih. U ova dva desetljeća časopis je doživio velike promjene u odnosu na prve brojeve. Od 1977. izlazi četiri puta godišnje, što se nastavilo sve do danas, premda je u nekim godištima izlazio kao dvobroj, trobroj ili četverobroj, što je pretežito ovisilo o financijskim mogućnostima kao i mogućnosti brze pripreme cijelog broja. Taj se ritam, na žalost, često mijenjao te je časopis posebno sredinom devedesetih sve više gubio mogućnost praćenja aktualnih događanja kao i objavljivanja vijesti. Pojedini brojevi sadržavali su šezdesetak stranica dok se taj broj u devedesetima gotovo udvostručio. Ilustracije možemo pratiti od prvih fotokopija i lijepljenja razglednica u prvim brojevima do najave sve većeg interesa za fotografiju. Tisak se od umnožavanja šapirografiranjem na ciklostilnom papiru već sedamdesetih promijenio u najjednostavniji offset s tim da su se sa svakim desetljećem unosila poboljšanja koja su bila uglavnom vezana za financijska sredstva s kojima je publikacija raspolagala. Što se tiče sadržajne orijentacije, možemo reći da su se neke teme pratile od samih početaka: najvažniji događaji i informacije iz svijeta muzeja vezani uz muzeološku službu, muzejska djelatnost - stanje, problemi, prijedlozi, muzeološka literatura, generalne konferencije i preporuke ICOM-a, informacije o muzejskom zakonu, problemi zaštite pokretnih spomenika kulture protiv krađa, mreža muzeja, međunarodna međumuzejska suradnja, informatizacija muzejske djelatnosti, edukacija u muzejima.

Neke teme su obilježile samo pojedina razdoblja kao npr. razvoj muzeja u Jugoslaviji, stalne izložbe vezane uz radnički pokret, muzeji i galerije u ratu 1991./1992. te restitucija i sukcesija.

Krajem sedamdesetih (1976./1-2) promjenom urednika (glavna i odgovorna urednica postaje Dubravka Mladinović) časopis je promijenio format i pridaje se važnost oblikovanju sada tvrdo koloriranih korica. Uz već poznate rubrike uvode se i nove, te ih je ukupno deset. Očigledno je da se i interes za praćenjem nekih tema proširio. Nazivi rubrika (napisane na hrvatskom i engleskom jeziku) su: 1. *Rad stručnih društava*, 2. *Obljetnica*, 3. *Obavijesti*, 4. *Izložbe*, 5. *Aktivnosti muzeja, galerija i zbirki*, 6. *Recenzije*, 7. *Publikacije*, 8. *Stručni i znanstveni skupovi*, 9. *Prikazi*, 10. *Studijska putovanja*.

Prati se rad Muzejskog savjeta Hrvatske kao važnog stručnog organa i otvara se nova rubrika koja uvijek donosi samo jedan tekst i to zaključke donesene na sjednici MSH-a. Aktivnosti muzeja, galerija i zbirki prezentiraju se sve opsežnije, objavljuju se cjeloviti izvještaji o radu pojedinih muzeja i, što je najvažnije, to je pridonijelo da se broj suradnika dosta povećao. Uvodi se na početku blok koji sadržava različite tekstove - od teoretskih tekstova do prikaza izložaba - koji će se tek nešto kasnije početi objedinjavati pod nazivom jedne tematske cjeline.

Javljuju se i neke nove teme kao odraz sedamdesetih godina - poput organiziranja muzejskih izložaba u radnim organizacijama. Do tada rijetke fotografije pokazat će u broju iz 1977./3-4 izložbu radova I. Meštovića u restoranu PTT saobraćaja kao i izložbu *Od realizma do apstrakcije* u tvornici Prvomajska u organizaciji Galerije suvremene umjetnosti.

U osamdesete od broja 1981./2-3, časopis ulazi s novim glavnim urednikom (dr. Tomislav Šola) i u novom redizajniranom ruhu. Glavni urednik se u *Riječima uredništva* obratio čitateljima da je namjera časopisa koji se bori s poteškoćama suočiti se s podizanjem stručnog standarda i informiranja. *Rezultat bi trebao biti redovit, s poduzetnim redakcijskim kolegijem i ambicijom da bude čitan i izvan usko stručnih krugova*. Promjene u koncepciji su bile sasvim jasno izražene i znalo se što se očekuje od jednog muzeološkog tromjesečnika. Rubrike su precizno određene i dosljedno su se poštovala: 1. *Riječ je o...*; 2. *Iskustva i pogledi*; 3. *Događaji*; *Zaštita*; 4. *Prenosimo*; 5. *Izbor iz domaćeg tiska*; 6. *Vijesti*; 7. *Iz muzejske prakse*.

To je vrijeme u kojem se Informatica Museologica profilirala u vrlo zanimljivu i dinamičnu publikaciju koja je tromjesečnim ritmom izlaženja vrlo živo pratila muzejsku domaću i inozemnu scenu.

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih

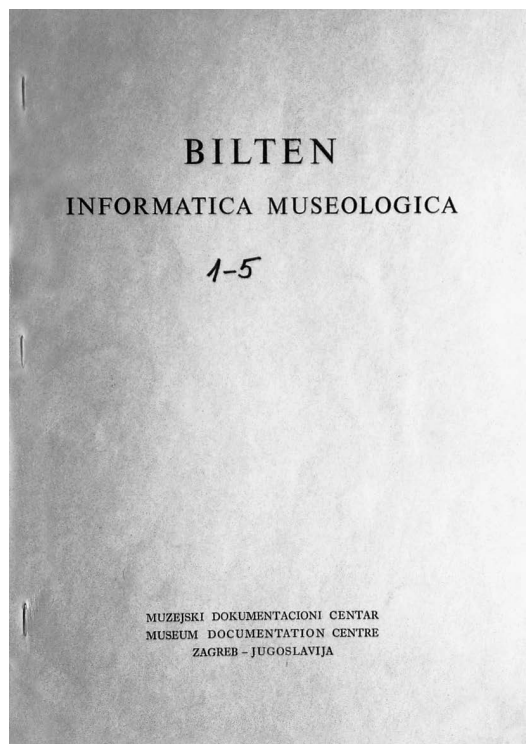
Informatica Museologica je postala još sadržajnije i oblikovno bogatija. Početkom devedesetih mijenja se glavni i odgovorni urednik (urednica postaje mr. Branka Šulc). Nastavila je koncipirati sadržaj u rubrikama koje su se već ranije ustalile. Pored glavne i odgovorne urednice i urednice (Jadranka Vinterhalter) pojavljuje se povremeno i gost urednik koji pomaže oblikovanju tematskog broja, čime se važnost pojedine teme ili određene problematike teorije i prakse muzejskog rada nastoji još temeljitije istražiti. Grafički dizajn časopisa potpisuje Studio International i Boris Ljubičić.

Početkom devedesetih prolazi razdoblje u kojem izlaženje časopisa, premda nije bilo dovedeno u pitanje, postaje veoma otežano, a razlog za to možemo tražiti i u dramatičnim političkim i društvenim promjenama koje smo proživljavali.

Dok u prvim brojevima nema podataka o nakladi, ona će se kasnije kretati od 600, 800 do 1000 primjeraka 1987./1-4, da bi u 1990. naklada s 800 pala 1990. na 500 primjeraka (dvobroj 3-4).

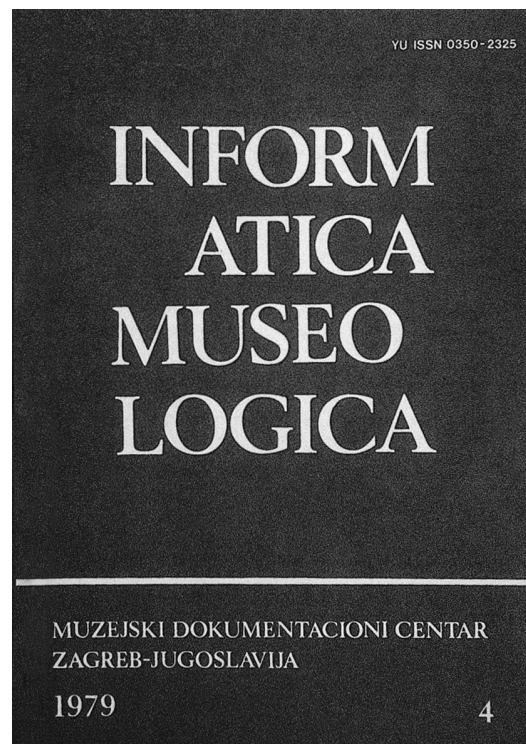
Devedesete. U devedesetima su se izmijenile dvije urednice (Jozefina Dautbegović od 1996. do 2000. te Lada Dražin Trbuljak od 1994. do 1996. i ponovno od 2000. godine).

Nastojalo se zadržati već ustaljenu koncepciju, kao i visoku kvalitetu izrade. Uz već ustaljene prate se i nove teme kao odraz novog vremena: prisutnost znanstvenog rada i istraživanja u muzejskim i galerijskim ustanovama, marketing, primjena novih tehnologi-

sl.1 "Bilten Informatica museologica", 1970.

sl.2 "Informatica Museologica", 1979.

ja u muzejima, nova istraživanja u muzejskoj edukaciji, definiranje profesije muzejskoga pedagoga, definiranje statusa muzejskih knjižnica ili pak teme kao što su fotografija u muzejima i žene i muzeji.

Devedesete su i dalje nosile veliki problem neredovita objavljivanja. Taj smo problem nastojali premostiti objavljivanjem ponekad jednog četverbroja a ponekad dvaju dvobroja, što smo nastavili i do danas. Posljednjih godina se pokazalo da je časopis postajao sve zahtjevniji. Posljednji brojevi sadržavaju oko 170 stranica. Od osamdesetih fotografija je opet jako prisutna u publikaciji i pored teksta iznimno je važan posrednik u prenošenju informacija. U posljednjim brojevima uspjeli smo taj broj povećati na oko 120 fotografija.

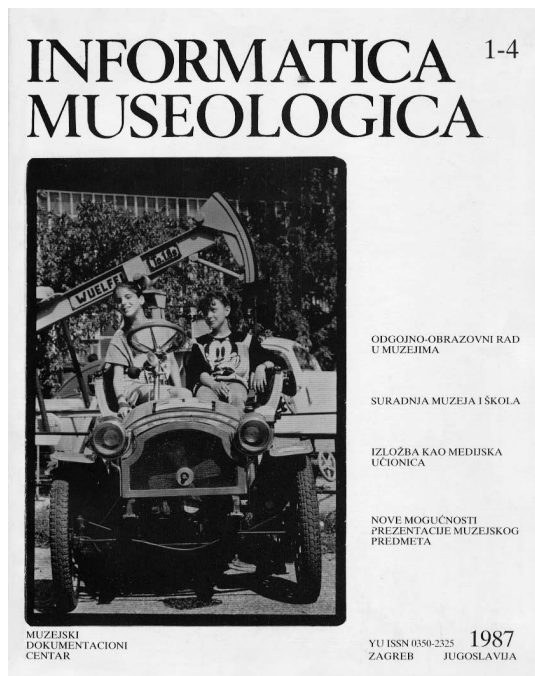
Danas u MDC-u pored ravnateljice, rade još četiri kustosa, jedan konzervator savjetnik i jedna knjižničarka, koji svi svojim priložima sudjeluju u formiranju publikacije. Urednica obavlja poslove od koncipiranja teme broja, poziva koje su upućuju autorima tekstova, suradnje s autorima, lektorom, prevoditeljima i profesionalnim dizajnerskim studijom, redakture, korekture (a do prije nekoliko godina i prijepis tekstova i unošenja ispravaka) do izbora fotografija, pisanja legendi i sažetaka. Takvom organizacijom nisu se mogli prevladati mnogobrojni problemi koji prate pripremu za tisak. Tehničko uređenje su u nekim razdobljima radili profesionalci, dok su posljednjih desetak godina i to morali raditi urednici te je suradnja s profesionalnim dizajnerskim studijom postala upravo neophodna.

Časopis uspijevamo tiskati u nakladi od 600 primjera-

ka. Svjesni smo da je to prilično mala naklada kada se uzme u obzir da u hrvatskim muzejima i galerijama radi oko 700 djelatnika. *Informatica Museologica* se šalje na adrese muzeja i institucija s kojima imamo dogovorenu razmjenu te nam je stoga iznimno važan izvor novih publikacija i domaće i inozemne stručne literature. Distribuira se gratis na velik broj adresa pojedinaca i institucija u Hrvatskoj i u svijetu a putem pretplate dostupna je zainteresiranim pojedincima i muzejima.

Postoji želja da podignemo nakladu to više što mislimo da bi časopis trebao postati dostupniji širem čitateljskom krugu. Na žalost, to danas nije moguće zbog visoke cijene koštanja, ali sigurno jednim dijelom i zbog naše loše ponude, jer se ovaj časopis može nabaviti samo i jedino putem narudžbe u MDC-u. Premda se manji broj primjeraka pokušavao ponuditi i u slobodnu prodaju, kako bi se bar ponudila informacija o našem izdanju, svjesni smo da bi takvo poslovanje zahtijevalo i nešto osvješteniji marketinški pristup koji trenutačno, s obzirom na našu organizaciju poslova, nismo u mogućnosti ostvariti.

Časopis se financira sredstvima Gradskog ureda za kulturu Zagreba kao i Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Radi velikih troškova tiskanja i pripreme publikacije, te prilično visokih troškova distribucije, trebamo naglasiti da se prilozi kao ni fotografije ne honoriraju. Posljednjih nekoliko godina smo nastojali - iako bez uspjeha - raditi na tome. Premda smo uspjeli zadržati interes velikog broja suradnika koje smo pozivali na suradnju i za koje smo mislili da bi nam mogli u sklopu teme broja dati zanimljiva iskustva i priloge (u našim posljednjim brojevima imamo pedeset suradnika), žao

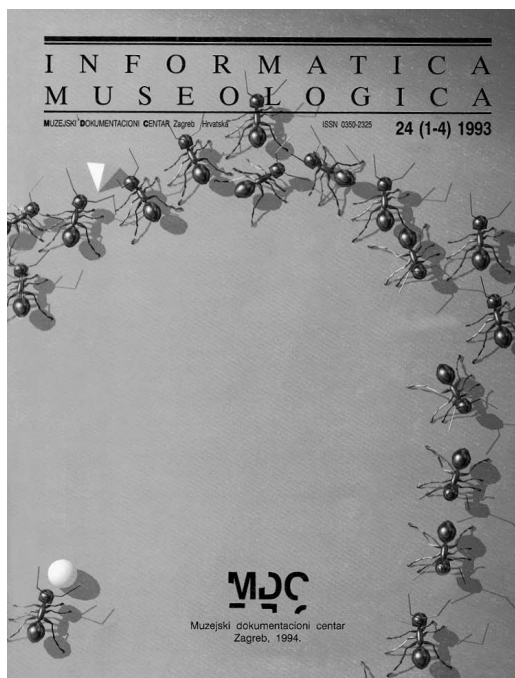
nam je što je nehonoriranje autora prilično utjecalo i na odaziv, i mnogi su muzealci skloniji objavljivati tekstove u časopisima koji njihove priloge honoriraju. Vrijedno je istaknuti da su najčešće autori priloga i autori fotografija, a često se koriste i materijali iz muzejskih fototeka.

ODNOS PREMA ČITATELJIMA I SURADNICIMA. Od samog početka jasno je izražena svijest o tome da bez suradnje na relaciji publikacija - muzejska zajednica nema ni mogućnosti oblikovanja publikacije koja bi bila korisna.⁶

Potkraj 1997. godine uputili smo anketu na adrese svih muzejskih djelatnika Hrvatske. Osjećali smo, naime, veliki nedostatak bilo kakve povratne informacije. I dobili smo 27 odgovora. Naravno, ne možemo a da se ne upitamo kolika je zapravo bila i jest čitanost naše publikacije. Ovom prigodom ističemo da smo neke od vaših sugestija koje ste nam uputili (muzejska pedagogija, nove akvizicije, marketing u muzejima) rado pročitali i u izboru tema i obradili.

S temom broja: Muzeji moderne umjetnosti - uvodi se sažetak na engleskome jeziku kako bi se tekstovi bar u sažetom obliku predstavili i čitateljima u inozemstvu. Naime, uvijek se gotovo polovica naklade časopisa distribuirala u inozemstvo.⁷

ŠTO BISMO ŽELJELI PONUDITI SUTRA? Od 1996. godine kada je MDC izradio svoj web site i u sklopu stručnih djelatnosti predstavio svoju izdavačku djelatnost, tj. sve stalne i povremene publikacije kojima je nakladnik, započeli smo intenzivno razmišljati i o mogućnosti izrade elektroničkog izdanja *Informatica Museologica*.

sl.3 "Informatica Museologica", 1987.

sl.4 "Informatica Museologica", 1993.

Na Internetu je časopis zasad predstavljen samo na nekoliko stranica, (URL: <http://www.mdc.hr/www-MDC-hr/2-2informatica.html> (2000.07.19) i to fotografijom posljednjeg broja s kratkim opisom teme i sadržajem (popis autora i naslova). Započeli smo i izradu arhive koja je sadržavala iste podatke o starim brojevima časopisa, ali koja nije obuhvatila sve brojeve od prvog već nekoliko zadnjih brojeva. Na žalost, razmišljanja o elektroničkom izdanju morali smo za neko vrijeme odgoditi.

A do tada, želja nam je i dalje raditi na publikaciji koja će poticati diskusiju, bolju informiranost o svemu što se zbiva u svijetu muzeja, odražavati raznolikost pogleda i još više poticati suradnju.

Bez sumnje, publikaciju koju bi čitao još širi krug čitatelja, aktualniju, angažiraniju i polemičniju.

⁶ Molimo muzeje da nam redovno šalju materijale i informacije o svom radu... Kompletnost informacija našim muzejima u ovom Biltenu ovisi o informacijama koje primamo od samih muzeja. Vidi: Bilten *Informatica museologica* 5 (1970.)

⁷ Bilten šaljemo svim muzejima, muzejskim zbirkama u zemlji, muzejskim društvima i zajednicama muzeja, sekretarijatima za kulturu svih republika. Veći broj Biltena šaljemo u inozemstvo centralnim muzejskim forumima, muzejskim institutima i katedrama, stručnim časopisima i ustanovama za informaciju o radu i djelovanju muzeja u Jugoslaviji. Ovo su i jedine redigirane informacije o radu naših muzeja za domaću i stranu javnost. Vidi: Bilten *Informatica museologica* 5 (1970.)

THIRTY YEARS LATER ... WHERE ARE WE TODAY?

Thirty years of continuous publication is certainly a long time for a museological journal. Whether we are dealing with the first issues of the "Bulletin Informatica Museologica", mimeographed on rough yellowish paper and bound into blue covers, or these latest issues that are laid out on a PC and printed with a full-colour cover, the "Informatica Museologica" has always tried to be a publication that is taken as a starting point and eagerly read by all museum professionals, students and all other interested readers.

From the first issues, that brought the latest information from the world of museums and galleries in Croatia and abroad, information about the most important congresses, exhibitions, museological publications and literature, as well as new from postgraduate studies, the "Informatica" has always tried to promote all aspects of museum activities, opening its pages for theoretical thinking and personal thoughts on the part of those that have the best knowledge about the situation in their own museums.

In those first issues we can already discover the roots of other publications that have become a permanent aspect of the work of the MDC. In what way can a museum publication promote discussion, promote broader understanding, reflect diverse views and continuously nurture cooperation? These are but a few of the questions whose answers would show us where we really are today. And this could also help us to see what we want to do tomorrow.

Perhaps we would like to have a publication that would be read by a broader group of readers, a more current, engaged and polemical publication...